

BISERIC'A si SCÓL'A.

Fóia bisericesca, scolastica, literaria si economica.

Ese o data in septemana : Duminec'a.

Pretulu abonamentului :	Pretulu insertiunilor :	Correspondintiele se se adreseze la Redactiunea dela
Pentru Austro-Ungari'a pe anu . . . 5 fl.—cr.	Pentru publicatiunile de trei ori ce contienu cam 150 cuvinte 3 fl., pana la 200 cuvinte 4 fl. si mai sus 5 fl. v. a.	„BISERIC'A si SCOL'A“
„ „ „ „ jum. anu 2 „ 50 „		Er banii de prenumeratiune la
Pentru Romani'a si strainetate pe anu 7 „ — „		„TIPOGRAFI'A DIECESANA IN ARAD.“
„ „ „ „ j. a. 3 „ 50 „		

Invetiamentulu religiunei in scólele nóstre.

Este o plansóre generala, cà unu indiferentismu religionaru si chiar unu spiritu de o ireligiositate inspaimantátore se intinde cu pasi repedi asupra societatii nóstre; clasele ómeniloru inteliginti au parasitu biseric'a, si totu astfelu face si poporulu de josu imitandu óresi-cumva exemplulu celoru cu *carte si invetiatura* (?). Ómenii inteliginti se ocupa de tóte celelalte lucruri, numai de religiune nu. Daca este vre-unu romautiu, veri o poesie séu vre-o carte defaimátore pentru religiune, toti sunt dispusi a-o procurá, toti au bani ca se-o cumpere, si timpu ca se-o citésca. Daca insa este vorba a cumpará si a ceti o carte religiósá, atunci si timpulu si banii lipsescu!

Spiritulú acest'a de indiferentia si antipatie catra religiune si biserica predomina tóta generatiunea actuala, strabatandu pana si in sanctuarele instituteloru nóstre de cultura si educatiune! In adeveru, ómeni, cari nici odata n'au meditatú seriosu asupra cestiuiloru religióse, ii vedemu cà nu se sfiescu a vorbí cu cea mai mare temeritate si frivolitate despre lucrurile cele mai inalte si sáncte, ii vedemu vorbindu contra religiunei, contra asiediaminteloru bisericeii! Si acesti ómeni nu numai cà nu se temu a aratá in publicu o asemenea usiurintia condamnabila, ci din contra ei au aerulu de-a crede cà prin acést'a dau o dovada despre o cultura si invetiatura superióra!

In fati'a acestui curentu amenintiatoriu, ómenii de bine, mai cu sama auctoritatile nóstre bisericesci, ingrigeati de viitoriulu societatii, si-au pusú intrebarea: ce avemu de facutu ca se desteptamu in poporu amórea si devotamentulu pentru religiune si biserica? Ce avemu de facutu ca crestini se cerceteze cu evlavie si cu pietate sânt'a biserica in dile de dumineci si serbatori? Cu unu cuventu: ce avemu de facutu pentru ca

se stirnimu si se intarimu in poporu simtiemintele religióse-morale?

La intrebarile aceste ori ce respunsu ar da cineva, noi avemu firma convictiunea, cà religiositatea si moralitatea in societate se potú cultivá si intari numai prin *religiune*, ale sale dintru ale sale! adeca priu educatiunea si instructiunea religiósá-morala. Religiunea, dupre dis'a unui pedagogu celebru, fiind „*nutrimentulu inimiei*“, dupa cum celelalte alimente sunt ale corpului, ea trebuie transmisa omului deodata cu laptele mamei, ea trebuie a fi inradacinata si bine-intarita in mintea si inim'a tuturoru ómeniloru inca din mic'a lorú copilarie. Acést'a ni-o indegetéza si Mantuitoriulu Christosu, când dice: „*Lasati pruncii se vina.*“

Insa daca copilulu nu va gasi in cas'a parintésca nici macaru simptome de religiositate si moralitate, ér in scóla va observá cà studiulu religiunei, menitu a desteptá in elu simtieminte religióse-morale, se tractéza in modu superficialu si cu nepasare, cum vom puté pretinde atunci, ca inim'a lui se fie petrunsa de spiritulu religiositatii si alu moralitatii? Trebuie dar a luá dispusetiunile necesare si a veghia seriosu asupra instructiunei religiósá, daca vrem imbunatatirea positiunei morale a societatii si formarea unei generatiuni luminate si gloriósá

Dupa cum s'a urmatu pana acuma la noi, instructiunea religiósá, in tóta intinderea invetiamentulu primaru, cât si secundariu, este cea mai negligata, o spunemu acést'a cu tóta francheti'a. Si pe cand in tóte celelalte ramuri de invetiamentu s'au facutu reforme si imbunatatiri, cu invetiamentulu religiunei am remasu tot unde am statu mai nainte! Nici o imbunatatire, nici unu progresu!

Cu acést'a insa nu vreau se dicu, cà auctoritatile nóstre scolare-bisericesci, n'au luatú mesurile trebuítore pentru imbunatatirea invetiamentulu religiosu. Da, mesuri pentru organisa-

rea si inaintarea invetiamentului in generalu, s'au facutu in tóta cunoscinti'a de lucru. Avem unu planu si norme pentru invetiamentulu elementaru, escelente! Ceea ce relevamu in sa ca unu felu de scadere, este cà auctoritatile nóstre bisericesti si scolare n'au veghiatu pana acuma cu destula energia, cum se aplica aceste normative, mai cu séma in respectulu invetiamentulu religiosu. Ba, nici n'a definitu. cine anume se insarcina cu propunerea religiunei in scólele elementare, invetiatorii ori preotii?

Cu adeveratu, dupre usulu din trecutu, invetiatorii se privescu si astadi ca propunatorii religiunei in scólele elementare. Dar cine nu scie óre, cà invetiatorii, chiar si cei mai capabili, pentru propunerea altoru obiecte, in privirea religiunei adeseori se intempla a nu fi cu tóte acestea pe deplinu intariti in adeverurile religiunei nóstre ortodoxe. Afara de acestea invetiatorii sunt atât de insarcinati cu celelalte obiecte de invetiamentu, încât pentru studiulu religiunei nu le remâne nici timpu de ajunsu, ca sè se prepareze la propunerea ei.

Remane dar afara de indoiala, cà fiind preotii persónele, care in modu specialu se ocupa cu studiulu religiunei, atât de necesaru si binefacatoriu pentru toti, in sarcin'a lor cade necontestabilu propunerea acestui obiectu in tóte scólele nóstre, precum si responsabilitatea pentru progresulu moralu-religiosu alu tinerimei, si a societatii in generalu.

Se incepemu asiadar dela religiune pentru ca se isbutimu la imbunatatirea pozitiei morale a poporului!

Din lucrarile conferintieloru mixte.

In nrii precedinti am inregistratu cu mare bucurie intrunirea conferintieloru mixte, preotiesci si invetiatoresci, in scopulu de a-se consultá preotii si invetiatorii in privirea imbunatatirii pozitiei morale si materiale a poporului. Aceste consultari urmandu pe temeiulu indegetariloru date de Preasanti'a Sa, Episcopulu eparchiotu, in cercular'a publicata in nr. 40 alu jurnalulu nostru, aveau ca obiectu urmatóarele cestiuni:

1. Cum sè se ingrigésca mai bine venitele bisericesti si scolare pentru ca din ele sè se póta sustiené bisericile si scólele, formand fonduri pentru intretinerea preotiloru si invetiatoriloru, cât si pentru ajutorarea poporului cu dare de imprumuturi?

2. Cum sè se sternésca in copii si poporu iubirea catra scóla si bisericu si cercetarea lor regulata, pentru ca binefacerile si luminile lor sè se respandésca asupra tuturora? si

3. Cum sè se combata si paralizeze unele prejudetie si vitii in respectulu higieni publice si a prosperitatii nóstre economice?

Respunsulu si solutiunile ce vor fi datu conferintiele mixte cestiuniloru de fatia, va interesá negresitu, si trebue se ne intereseze, pre toti, cari dorimu imbunatatirea pozitiei morale si economice a poporului nostru, lipsitu aprópe cu deseversire de ingrigirea guvernului. De aceea promisesemu a dá unu reasumatu de lucrarile conferintieloru, ceea ce si facemu, incependu cu conferintiele din protopopiatele Timisiórei, Hasiului, B. Comlosiului, Chisineului si a Totvaradiei.

Cu privire la punct. I. despre o manipulare mai buna si consciintiósá a averiloru si veniteloru bisericesti si scolare, *conferinti'a din Timisiór'a*, a hotaritu ca banii bisericiloru sè se schimbe in realitati sau mosii, ér venitele sè se depuna in cass'a de pastrare; cu respectu la ajutorarea poporului cu dare de imprumuturi, in vreme de lipsa, conferinti'a opinéza, ca spre scopulu acest'a sè se creze grânare comune, ca astfelu ajutorulu sè se dee in naturalie (grâu, cucuruzu etc.) nu in bani.

Conferinti'a din Belintiu (Hasiu) recomanda o procedare rigorósá conform normativeloru si regulamentelor existente, atât la organele superióre bisericesti, cât si la cele subalterne, si anume ca la darea de imprumuturi sè se cerce garantia ipotecaria, cât si morala, éra cametele sè se incaseze regulatu si punctualu, ca din venite sè se póta dá imprumuturi credinciosiloru lipsiti, in sa numai acelora, cari cerce téza s. bisericu cu zelu crestinescu, si, avend prunci, ii trimitu regulatu la scóla.

Conf. din B. Comlosiu: sè se aplica regulamentele existente in privinti'a manipularii baniloru bisericesti, si mai nainte de tóte sè se restabilésca vaz'a si increderea organeloru administrative, inlaturandu-se tóte persónele suspecte si discreditate sau chiar imorale din corporatiunile administrative bisericesti; éra pentru crearea unu fondu de dotatiune pentru preoti si invetiatori, acestia se angajaza solidar, ca, fiind spriginiti din partea consistoriului, se mijlocésca la auctoritatile competente segregarea unui teritoriu din pasiunile comunale.

Conferintiele din Chitighaz si Chisineu: a) banii imprumutati se se incasseze si se se depuna in cass'a de pastrare; b) daca órecare credinciosu ar voi se iee bani imprumutu, se-i-se dee numai pe langa garantia ipotecaria sigura; si c) capitalele bisericiloru se se sporésca cu colectarea de contribui benevole, in timpul secesiului mai bunu ca de mijlocu.

Conf. din Totvaradia: banii bisericesci si scolari sè se incaseze pana la finele lui Martiu, 1883, ér sumele incassate sè se dee imprumutu numai cu garantia suficienta; la cei ce nu platescu percentele in cursu de trei ani, sè se privésca capitalulu abdisu.

La punct. 2: cum sè se destepte in copii si poporu iubirea si frecuentarea bisericeii si scólei, conferintiele sustienu in generalu, cà numai preotii si invetiatorii buni, potu face biserica si scóla iubite si cercetate cu zelu si devotiune. In scopulu acest'a se recomanda ca pedagogii cei buni se fie incurajati pe cariera invetiatorésca. In specialu:

Conferintiele din Timisióra si Belintiu, accentuaza necesitatea, ca invetiamentulu popularu se se dee o directiune practica, sè se impartiasca copiiloru mai cu sama cunoscintiele de care poporulu are ne aparata trebuintia pentru imbunatatirea traiulu seu; in urmare, se se dee studiulu Economiei, (agriculturei, horticulturii etc.) cea mai mare atentiune, càci singuru studiulu acest'a ofere poporulu folóse reale si palpabile, care ilu vor face se pretiuésca scóla. Ér ven. consist. se ingrigésca de manuale bune de Agricultura, impartindu recompense invetiatoriloru cari se vor destinge in propunerea practica a agriculturii si vor avé gradini bine cultivate, si inzestrate cu legume si pomi roditori. Unu altu mijlocu pentru a face scóla iubita si astfel cercetata de copii, conferintiele recomanda visitele invetiatoriloru pe la parinti si sfaturile amicale, ca se-si trimita copii la scóla, precumu si excursiunile didactice la propunerea si studierea istoriei naturale. Ér pentruca bisericile se fie cercetate de crestini cu zelu, conferinti'a afla ca celu mai potrivit mijlocu, cuventarile bisericesci rostite in biserici de preoti, precum si organizarea corurilor de cantareti in tóte comunele. Insa mai multu póte destepta in poporu evlavi'a si atragerea catra biserica evlavia si pietatea cu care preotii trebuie se severésca santele servitii ddiéesci.

La punctulu acest'a conferintiele din Chisineu-Chitighaz, opinéza ca se se aplice rigórea legii fatia cu parintii cari nu-si trimitu copii la scóla, a colo unde sfaturile invetiatoriloru nu vor avé resultatu, recomanda insa totodata invetiatoriloru, ca se desvolte mai multa energia si se preferésca studiulu religiunii, istoria nationala si cantarile, dar nu cu inapoierea celorlalte obiecte de invetiamentu. Apoi, pentru ca poporulu se cerceteze mai regulatu biserica conferinti'a róga pre ven. consistoriu ca se esopereze prin organele politice inchiderea birturiloru si a tuturoru localuriloru publice pe timpul servitiuluiu divin.

Conf. din B. Comlosiu, pe langa imbunatatirile recomandate de celelalte conferintie, mai adauga si inchierea anului scolasticu cu solemnitate si cu distribuirea premiiloru intre copii, cari s'au destinsu prin diligintia si progresulu intru invetiatura. Ér pentru esecutarea si perfectiunarea invetiatoriloru in art'a didacticei recomanda regularea conferintelor invetiatorescu cu programe stabilite de consistoriu, la care se iee parte si câte unu comisariu consistorialu.

Conf. din Totvaradia recomanda intrunirea preotiloru si invetiatoriloru din câte 4—5 comune in conferintie lunare pentru a-se deprinde in propunerea metodica, ér preotii in predica.

Referitoriu la punct. 3. cum sè se inlature unele vitii, precum luxulu, lenevirea si beti'a, conferintiele recomanda predicarea invetiaturiloru morale in biserica, formarea reuniuniloru de cantari, de lectura si de temperantia; dar in combaterea cu succesu a beuturiloru spirituóse si a deprinderiloru daunóse sanatatii, conferintiele din Timisióra si Belintiu, constata trebuinti'a de-a introduce studiulu igieniei populare in tóta intinderea invetiamentulu primaru si secundariu. Ér pentru incurajarea la activitate, conf. din B. Comlosiu propune a se recompensá tieranii cari se vor destinge prin o buna economia si cultivare rationabila a pementului.

Memoriu pentru cantarile Bisericescu in Romania.

De Episcopulu de Romanu **Melchisedecu**,

(Continuare si fine.)

Dela inceputulu secolulu pana acuma noi am aretatu numai progresulu acelu laudabilu ce s'a facutu pe terenulu desvoltarei cantulu nostru bisericescu nationalu, prin osórdia unor persoane vrednice de tóta stima nóstra. Vine acum rendulu se vorbimu si de tristulu regresu ce s'a facutu si se face de unu timpu in ramur'a cantulu bisericescu.

Scólele de cântari: a lui Veniaminu si a lui Dionisie, a continuatu inea sub succesorii loru mitropolitulu Grigorie in Muntenia si Meletie in Moldova, apoi ele au decadiutu, si treptatu s'au desfiintiatu. Predarea psaltichiei inse a continuatu a se urma prin seminarii; dar si aci au mersu decadiendu, din lipsa de profesori competinti in ramulu acesta. Pe langa aceea elevii seminariloru se pregatescu pentru preotie, dasealia sau psaltia trebuie se ocupe alte persoane; pre cand preotulu servece in altaru, cantaretii trebuie se-si faca serviciulu lor la strane. Scólele de cantari sunt destinate anume pentru serviciulu bisericescu din afara de altariu. Insa aceste scóle de cantari bisericesci ne mai existandu in România, cantarea bisericésca iarasi a inceputu a se prosti si a remanea necultivata.

Causele acestei decadintie sunt multiple. Vom arata pe cele mai principale:

1) Cea mai principala este lipsa de mijlóce. Mitropoliele, episcopiele si manastirile, unde au fost si unde ar trebui se fie scólele de cântari, cu secu-

larisarea averiloru, s'au redusu la strictulu necesaru pentru existenta dilnica. Ba in multe parti bugetulu nu da macaru acestu strictu necesaru pentru serviciile bisericesci, intre altii, cantaretii sunt vrednici de jalitu cu intretinerea ce li se da dela statu.

2) Cantaretii mai inainte erau bine platiti si intretinuti pe la mitropolii, episcopii si manastiri, ca toti artistii distinsi. Pe langa aceea ei erau scutiti de dari, de toate angariile, si onorati cu ranguri boeresci. Era prin urmare o clasa de oameni distinsi si asigurati in traiulu lor. Pana si cantaretii sau dascalii simpli de tiera, in privirea neaperatului lor serviciu bisericescu, capetau celu putinu pamentulu de hrana gratisu de la proprietari, si dela statu scutire de biru si de alte havalele. De aceea tinerii din poporu, seraci, credeau o norocire de a deveni cantareti, sau psalti pana si dascali la o biserică de tiera, si cautau scóle, ca se invetie cantarile bisericesci si se-si deschida o cariera in viétia lor. Boerii pe la proprietatile lor isi aveau biserici frumoase si cu ingrijire intretinute; ei frecuentau cu osirdie serviciile religioase bisericesci si se intreceau de a avea psalti si cantareti cât de buni, si ingrijau de traiulu lor, ca de nisce oameni foarte trebuitori.

Reformele introduse cu repegiune, resturnandu bazele societatiei noastre anterioare, au stricatu si organismulu bisericescu. Intre altele, scólele de cantareti s'au desfiintiatu, cantaretiloru li s'au luat toate scutirile si avantajele anterioare; celoru de la sate nu li s'au datu nici pamenturi de hrana, nici salare, si s'au redusu la aceeasi pozitie sociala, ca si toti cei-alalti sateni. Nu sunt scutiti nici de recrutatie, nici de garda. Din acésta cauza lips'a de cantareti pe ce merge se simte mai tare, si prin orasie, si mai vertosu pe la sate.

3) Unu spiritiu reu de ireligiositate se intinde cu pasi repedi asupra societatiei noastre. Clasele inteligente au parasitu biserica, lasand'o óre-cum numai pentru poporulu de josu, carele si elu la rendulu seu, imitandu esemplulu celoru mai mari, pe care elu ii crede cu patru ochi, si desperatu de multele lui asupri, si de miserie, se mánie si pre Ddieu, si nu se duce la biserica. In acestu spiritiu de indiferentia si antipatie catra religiune se cresc tinerii, chiar prin scólele noastre. Nici profesorii cei mai multi, nici elevii nu se mai ducu la biserica Serbatorile, in timpulu serviciului religiosu, copii de pe la scóle sunt ocupati de oficeri si de profesori cu exercitiile militare, ceea ce s'ar putea face in altu timpu.

Esemplele rele de la superiori corumpu si pe cei inferiori. Se intielege de sine, că si cantarea bisericesca merge decadiendu si nu se cultiva. Dascalii de cantari acei buni se perdu si alti nu sunt spre a-i inlocui. Daca se ivesce câte unulu cu pretenție de dascalu de cantari, elu in locu se face bine, face reu, lipsitu fiindu de cultura trebuincioasa.

4) O alta cauza a decadintiei cantariloru bisericesci este si aceea, că in clasele culte s'a desceptatu gustulu muziceii armonice, care se obicinuesce in toate tierile civilizate ale Europei. De aceea inca de demultu, mai anteu in Bucuresci, s'a formatu sub Domnia lui Alex. Ghic'a o scóla de cantare bisericesca armonica sub conducerea Archimandritului Visarion, rusu de origina. Acésta scóla a produsu celu dantaiu chor romanu de cantari bisericesci armonice. Archimandritulu mentionatu a prefacutu pe romanescu o mare parte din cantarile armonice ale bisericeii rusesci. Curendu dupa aceea, muzica acést'a

s'a introdusu si in Moldova, mai inteu in seminariulu dela Socola, in Domnia lui Mihai Sturza. Si aici muzica bisericeii rusesci a servitu de basa, si chiar cântari, prelucrate la Bucuresci in scóla musicala a lui Visarionu. In Moldova, inse acésta cantare chorală a intimpinatu in curendu o mare resistenta in mitropolitulu Meletie, carele, deprinsu din tineretie numai cu melodia bisericesca greca-romána, nu putea suferi se auda in biserica noua cantare chorală armonica, si a mersu cu ura asupra ei pana acolo, că a solicitatu la patriarhia de Constantinople o carte patriarhice ca desaprobatoare noulu modu de cantare bisericesca, in urmarea careia s'a si desfiintiatu chorulu vocalu dela seminarulu Socolei. Nu multu a duratu dupa acést'a si chorulu lui Visarionu de la Bucuresci.

Cu toate aceste placerea de cantare bisericesca armonica s'a desvoltatu tot mai multu in societatea culta romana, si guvernulu iarasi a infintiatu choruri vocale, de cantari bisericesci armonice, mai anteu pe la conservatoriile musicale din Bucuresci si Iasi, apoi si pe la unele bisericeii intretinute de statu. Insa lipsa de artisti competinti pentru dirigerea si desvoltarea cantariloru bisericesci chorale, a fost cauza pentru care acésta ramura n'a progresatu, ci a remasu stationara, ba inca a datu multu inderetu. De multe ori chorurile aceste au fostu dirijate de straini cu totulu necunosctori de muzica bisericesca, si de trebuintiele culturii. Multi dintre ei, pana si unu evreu, carele ajunsese dirigentele unui choru din Bucuresci, compuneau cantari bisericesci dupa capriciulu lor, fara nici o norma, si fara nici o censura bisericesca, incât pentru omulu necunosctoriu era si este unu chinu de a asculta in biserica astfelu de cantari. In genere aceste choruri sunt lipsite de ori ce controlu bisericescu. Ele invatia si canta in biserica numai cantari de ale litughiei. La o multime de alte ocaziuni de solemnitati religioase, chorurile tacu si lips'a loru o indeplinescu cantaretii ordinari. Chorurile noastre nu au produsu pana acum, de cât o mica colectiune de cantari si acele reu esecutate si neacomodate la adeveratele trebuintie ale bisericeii.

Asia dar in prezentu avemu in România, doue feluri de cantari bisericesci: melodia veche greco-romána pe semne de psaltichie, si cantarea chorală armonica pe note liniare. Dar amendou aceste sisteme le posedamu in o stare de imperfectiune, sau mai bine disu intr'o stare decadiuta. Si la acésta stare caus'a principala este că pana acum nu avemu nici pentru un'a, nici pentru alta scóle speciale pentru cantulu bisericescu, nici o directiune si nici o privighere bisericesca pentru acestu ramu de muzica. Cu tota acésta stare defectuosa a muziceii chorale la noi, multi credu, că se póte si trebue ca ea se inlocuesca vechea nostra cantare bisericesca, melodica, si că acésta, dupa opinia loru, nu ar mai trebui cultivata, ci lasata in parasire, idee foarte nenorocita si nemeditata. Datoria Santului sinodu este de a întorce o serioasa luare aminte, si o parintésca ingrijire asupra desvoltarei regulate a cantului nostru bisericescu, si a formarei cantaretiloru necesari pentru biserica României.

Ceru iertare membriloru Santului sinodu, daca póte am abusatu de pacientia Prea-Santieloru Sale, prin acestu memoriu lungu. Scopulu meu a fost de a face unu tablou istoricu despre sórta cantariloru bisericesci ortodoxe orientale dela inceputu pana la

presentu, spre a se vedea modulu desvoltarei lor, sórta ce au avutu in deosebite epoci pela deosebite natiuni ortodoxe, starea loru presenta, si apoi a se judeca mai lesne, ce este de facutu la noi, pentru a nu lasa cantulu nostru bisericescu sa se deterioreze, ci din contra se se puna pe calea desvoltarei progresive cuvenita lui, dupa esemplulu stramosiloru nostri si a coreligionariloru nostri din alte tieri.

Me resum deci: Din cele spuse pana aici am vediytu:

1) Că biserica româna are creata din anticitate o melodie a sa propria pentru cantarile bisericesci, creata pe bazele melodiei bisericesci orientale antice, prelucrata in sa si inogatita de cantareti români vechi si noi, dupa geniulu musicalu si practiculu românesc. Pentru care intre cantarile noastre bisericesci sunt multe, care nu se gasescu nici la una din bisericile altoru natiuni omodoxe cu noi. Pre cum suntemu datori a pastra si a respecta tôte produsele geniului nostru romanesc din trecutu; si pe ele a pune basa progresului viitoru, totu asia trebuie se facemu si cu cantarea noastră bisericesca, carea in adeveru o putemu numi nationala, pentru că ea este populara, si s'a identificatu cu gustulu si simtiulu religiosu alu romanului. Pe langa aceea, cantarea acésta este fôrte bine acomodata servitiului bisericescu, lesniciósă si indemânatica, căci cu doi cantareti, la nevoe si cu unulu, se pôte face totu servitiulu divin, in tôte fasele lui. Ceea ce nu este tot asia cu cantarile chorale, care ceru glasuri multe si alese, si cheltueli mari, care nu se potu intimpina de cât numai de bisericile avute; éra pentru bisericile noastre, care mai tôte sunt serace de totu, nici nu pôte fi vorba de cantari chorale. Afara de aceea cantarile bisericeii noastre sunt asia de multiple si varii, încât celu mai bunu choru, la multe casuri nu le-aru putea esecutá, ci trebuie se aiba alaturea cu densii cantareti ordinari, cari se-i ajute.

Asia dar din tôte acestea puncturi de vedere, cantarea melodica a bisericeii noastre nationale trebuie cultivata si desvoltata in viitoru, cu aceea si in grigire ca si in trecutu. In prima linia trebuie a-se introduce unitatea cantarei in tôte bisericile Romaniei, in loculu arbitragiului si alu bunului placu alu cantaretiloru, stabilindu-se carti de cantari de modelu cu care toti se se conforme in tóta tiér'a si se se infintieze scoli speciale pentru formarea de cantareti buni.

2) Music'a armonica, care este multu iubita in societatea ómeniloru culti, se se cultive intr'unu modu regulatu, si anume pentru bisericile care vor avea mijlóce de a intratienea chorruri. Insa tôte aceste chorruri se fia sub privigheria autoritatiloru bisericesci, se nu esecute prin biserici, de cât cantari de acele aprobate de sântulu Sinodu, si dupa cartile anume recomandate de dinsulu. Cu modulu acést'a se va introduce regula si uniformitate si in acestu sistemulu de cantare bisericesca, care astadi este lasatu la bunulu placu alu musicantiloru din care cei mai multi, avendu pretentia de autori de piese musicale, n'au ideie de calitatile cantarei bisericesci, si supera audiulu si simtiulu religiosu cu turnuri musicale, produse de fantasi'a loru sau imitate pe cantarea teatrala.

3) Multu contribue la decadintia si parasirea cantariloru bisericesci si semnele de psaltichie, cu care acele cantari sunt scrise. Cu tóta intinderea ce a luat in timpulu nostru studiulu musicalu in tôte ramurile lui vocale si instrumentale, cantulu biseri-

cescu a remasu nebagatu in séma si uitatu, din cauza că artistii musicanti nu cunoscu semnele musicale a-le cantului nostru bisericescu. Ele au ajunsu acum unu anachronismu. Prin scóle este pusa musica si se preda la multe din ele, inse de cântarea bisericesca nu se aude nimicu nicairea pentru că nimeni dintre profesori nu cunósce semnele psaltichiei. Chiar in scólele normale, care sunt destinate pentru formarea invetiatoriloru pentru scólele rurale, de si este prevediyta si cantarea bisericesca, spre a-se respandi pela scólele poporale, se preda cantulu choralu, carele la tiéra nu se pôte aplica, cu copii dela vârsta de 7—12 ani. Scólele acestea ar face unu mare servitiu bisericescu si cantareti bisericesci, daca melodi'a bisericesca ar fi transcrisa pe note liniare, intr'unu anume manualu de cantari bisericesci, carele se cuprindia colectiunea cantariloru celoru mai necesare servitiului divin, si care se se predea prin scólele poporale. Prin acésta, scól'a satésca macaru s'ar pune érasu in legatura cu biserica. Copii n'ar sta simpli privitori in biserica, ci ar lua parte prin cantare si cetire. S'ar desvoltá in ei gustulu musicalu, s'ar formá cantareti pentru sate, de care astadi este mare lipsa. Pe de alta parte si chiar dragostea catra scóle si emulatiunea de a-si da copii la scóla, s'ar redicá multu in clas'a noastră agricóla, cand parintii ar vedea pe copii loru cetindu si cantandu in biserica. Astadi multi dintre sateni urascu scól'a si pre invetiatori; căci vedu in ea ceva ce nu are nici o legatura morala cu densii. Nici invetiatoriu nici copii nu mergu la biserica; ci in timpulu servitiiloru divine ei facu esercitiu militare, si daca mergu de câteva ori pe anu la biserica, ei stau acolo numai ca simpli privitori.

4) Din lips'a scóleloru speciale de cantare bisericesca, ne lipsescu cantareti, cantarea degeneréza, lipsita de directie si lasata arbitrariului si ignorantiei.

5) La acést'a contribue tot atât si lips'a de carti de cantari regulate atât pentru biserici cât si pentru scóle.

6) Unitatea noastră cere unitate nationala si pe terenulu bisericescu in tôte ramurile in specialu si in ramur'a cantului bisericescu. Aceleasi cantari melodice si armonice se se audia in tôte bisericile Romaniei. Sântulu Sinodu este indatoritu prin legea sa fundamentala a pastra acést'a unitate disciplinara si nationala.

7) Este de doritu, ca cu timpulu in simiograf'a musicala a bisericeii noastre se nu fie doue feluri de semne, adeca notele liniare si semnele psaltichiei; căci acést'a contribue multu spre a isola cantarea bisericesca melodica de cea armonica, si a-le instreina cu totul una de alta. Cine invétia pre una, nu invétia pre cealalta. Cine invétia notele liniare, i-si deschide calea catra tóta sciint'a musicala a lumii civilizate; celu cu semnele, dupa tóta ostenéla ce-si da, elu nu scie alta de cât cantarile bisericesci. Cantarea pe semnele actuale este amenintiata a deveni cu timpulu nedescifrata, cea ce s'a intemplat cu psaltichia veche. Astadi nu mai este nimeni care se póta descifra cartile remase din timpurile, cand erá la moda aceea semiografie. Acést'a inse nu se pôte intempla cu notele liniare, care sunt cunoscute in tóta lumea. Pe langa aceea transcrierea cantariloru noastre melodice pe note liniare va face unu mare bine natiunei in genere: va contribui la respândirea cantului bisericescu din Romania si in celelalte provincii

romane, unde elu nu pôte strabate din cauza că este ascunsu sub velulu semneloru de psaltichie care sunt pe acolo cu totul necunoscute.

Pe bas'a acestoru trebuinți urgente, si reclamate de ordinea si progresulu ce trebuie se domnésca in biserica romana in tôte ramurile ei, vin cu respectu a supune la deliberarea si hotarirea sântului Sinodu urmatórele mesuri ce eu credu că trebuie a-se lua pentru îmbunatatirea cantului nostru bisericescu.

Proiectu de regulamentu

Pentru regularea si îmbunatatirea cantului bisericescu in Romani'a.

Art. 1. Sè se infintieze la amendoue Metropolielle si la tôte episcopiele câte o scôla de cantari bisericesci.

Art. 2. Sè se inscrie in bugetele respective câte 4000 lei pentru intretinerea acestoru scôle, din cari sè se dea celui mai bunu cantaretu respectivu, spre a predá cantarile, éra restulu sè se dea ca ajutoriu pentru intretinerea eleviloru recrutati dintre copii seraci, cari au terminatu cursulu invetiamentului primaru si vor avé calitatile cerute, spre a deveni cantareti.

Art. 3. Sè se institue de catra sântulu Sinodu o comisie compusa din trei cantareti cei mai buni ce se gasescu astadi in tíera, care se aléga dintre melodielle astadi esistente in Romani'a, pe acele mai bune si mai conforme cu cantarea nóstra veche nationala, se le coréga si arangeze sistematicu, dupa intrebuintiarea loru in biserica. Colectia apoi sè se supuna la cercetarea si aprobarea sântului Sinodu, dupa care ele se devina norma pentru cantarea bisericesca si pentru predarea ei in scôla.

Art. 4. Membriiloru comisiunei de cantari li se va da o diurna de 150 lei pe luna in totu timpul ocupatiunei cu acésta lucrare, care in totu casulu nu trebuie se dureze mai multu de doi ani.

Art. 5. Sè se institue o alta comisie, tot de sântulu Sinodu, compusa celu putienu de doi, cei mai buni artisti dintre dirigentii choruriloru esistente, care se aléga si se completeze cantarile armonice chorale, ce merita a fi executate la serviciile divine si la alte solemnitati religiöse, la care se cere cantarea chorală. Precum: randuéla liturgiei ordinare anuale si a postului mare, renduéla tedeumului, a cununiei, a inmortentarei, a aghiasmei. Cantarile se fie conforme spiritului bisericescu, fara prelungirea prisoselnica si fara turnuri streine de music'a bisericesca. Comisiunea acést'a va fi retribuita, ca si cea mai de susu. Lucrarea ei éra si se marginesce pe terminu de doi ani.

Colectia acést'a de cantari chorale de asemenea se va supune cercetarii si aprobarii sântului Sinodu. Nu va fi permisu a-se canta prin biserici alte cantari chorale, afara de acele revisuite si aprobate de sântulu Sinodu.

Art. 6. Atât cantarile melodice, cât si acele chorale, dupa ce vor primi aprobarea sântului Sinodu, se vor recomandá Dlui Ministru de culte spre a-se tipari cu cheltuiala Statului, si a-se da spre intrebuintiare unde se vor cere, pe la biserici si scôle.

Art. 7. Se va publica de ministrulu culteloru concursu cu unu premiu sufficientu, pentru acelu maestru de musica, care ar face cea mai nemerita opera de cantari melodice bisericesci, asiediate, pe note liniare pentru predarea melodiei bisericesci in scôlele normale si rurale din tíera spre a-se putea cu mo-

dulu acest'a respandi cantarea bisericesca si a lesni formarea cantaretiloru pela sate.

Oper'a acést'a trebuie se cuprinda: 1) Câteva stichiri de norma a-le fiecaruia din cele optu glasuri ce compunu melodi'a bisericeii nóstre; 2) prosomieile sau podobiele; 3) rînduiala liturgiei ordinare si a postului mare; 4) axiônele serbatoriloru imperatesci.

Manualulu acest'a se va supune cercetarei si aprobarei sântului Sinodu, dupa a caruia recomandare D. ministru í-lu va tipari intr'unu numeru sufficientu de esemplare, care se va servi de norma pentru predarea cantariloru bisericesci prin scôlele normale si rurale.

Art. 8. Va fi bine meritatu dela biserica si natie acelu maestru de cantari chorale, care se va osteni spre a preface in cantari armonice chorale melodi'a usitata in biserica romana; precum si acela carele va intreprinde a pune pe note liniare tôte cantarile melodice a-le bisericeii nóstre.

Cu modulu acest'a s'ar simplificá multu modulu invetiarei cantariloru, si n'ar fi nevoie de doue sisteme de scrisu si de invetiatu art'a cantarei, adeca de semne de psaltichie si de note liniare. Cei ce invétia notele, nu potu ceti semnele, cei cu semnele nu potu intielege notele, si cantarea nóstra bisericesca remane izolata de art'a generala musicala.

Art. 9. Pana la ispravirea si publicarea cartiloru de cantari bisericesci, prevediute in articolele precedente, Inaltu Prea Santitii Mitropolitu si Prea Santitii Episcopi sunt indreptu a nu permite sè se execute prin biserici si la ori ce servitii religiöse, cantari care nu corespundu spiritului bisericescu, si reguleloru melodiei si armoniei, care trebuie se distinga cantarea bisericesca.

Art. 10. Sântulu Sinodu se mijlocésca la D. Ministru de culte, cerendu ca Ds'a, printr'unu proiectu de lege se céra la Corpurile legiuitóre îmbunatatirea positiunei cantaretiloru bisericesci, anume: a) celoru de pe la misionel statului se li se dea pamenturi de hrana; ér celoru de pe la misionel particulare, comunile se fie datóre a-le da salarie celu putienu de câte 200 franci de unulu pe anu; b) celoru de pe la orasie, se li se dea salarie macaru de câte 100 franci pe luna din fondurile bisericeiloru sau la lipsa si neajunsulu fonduriloru bisericesci, din veniturile comunale.

Art. 11. Pentru incuragiarea si emularea culturii cantariloru nóstre nationale-bisericesci: cantaretiloru distinsi, mai alesu profesoriloru de cantari bisericesci, precum si celoru ce au lucratu si publicatu opere aprobate in ramulu acesta, se li se dea semnele de onóre si distinctiune, ca si altoru cetatieni meritosi.

D i v e r s e.

* **In ministerulu de interne ungaru se lucra unu proiectu de lege pentru serbarea dumineceii si dileloru de serbatóre in cuprinsulu statului magiaru, care proiectu va fi prezentatu camerei pentru debateré in timpul celu mai scurtu. Ar fi de doritu ca elaborarea astui felu de proiectu de lege sè se faca cu ascultarea opiniunei tuturor autoritatiloru eclesiastice.**

* **Alegerea de notariu in Micalaca, in loculu repausatului notariu Constantin Comlosian, a avutu locu Mercurea trecuta. Din 8 recurenti numai unulu éra neromânu, carele a si fost alesu cu totalitatea voturiloru. Tristu simptomu!**

* Alegerea de deputatu dietalu in Arad s'a intemplatu Sambat'a trecuta reusand P. A t z é l cu 735 voturi contra cand. partidei extreme G. Kövér, care a intrunitu numai 401 voturi. Majoritatea vulgului nemultiamita cu rezultatulu alegerei a luat u atitudine agresiva fatia cu partid'a invingátore; ordinea publica in sa a fost restabilita prin intrevenirea militiei; dar malcoltentii s'au resbunatu spargand ferestile la mai multe case d'ale partisaniloru alesului deputatu.

Buletin meteorologicu.

Diu'a.	Lun'a.	Pressiunea aerului	Temperatura	Cerul
Sambata	11. Nov.	763.2 mm.	11.9 ° R.	plioiosu
Dumineca	12. "	764.5 "	11.2 "	"
Luni	13. "	768.6 "	10 "	seninu
Marti	14. "	769 "	8.5 "	noru
Mercuri	15. "	762.9 "	9.46 "	ploe
Joi	16. "	759.8 "	10.8 "	plioiosu
Vineri	17. "	754.7 "	11.9 "	ploe

Concursu.

Nr. 2710/855 scol.

Concursu pentru ocuparea catedrei de caligrafia si desemnu pre anulu scol. curinte la institutul pedagogico-teologicu, cu terminu pana in 30. Noemvre cal. vechiu anulu curinte.

Salariulu e 300 fl. v. a. Recursele ajustate cu documintele de calificatiune se se substerna la subscrisulu.

Aradu din siedinti'a Consistoriului tienuta in 29. Octomvre 1882.

Ioanu Metianu, m. p.

Episcopulu Aradului.

Pentru intregirea parochiei vacante de clas'a II-a din comun'a bisericesca gr. or. rom. din Caransebesiu, se escrie concursu cu terminu de 30. de dile dela prim'a publicare.

Dotatiunea ei, consta din urmatorele venite, si adeca: 1) din un'a si jumetate sesiune constatatore din 48 jugere pamentu, parte aratura, si parte livada, 2) din birulu (adaulu) preotiescu, dela 224. familii care se tienn astadi de acest'a parochia dupa usulu de pana acuma, a 40 cr. v. a. 3) venitele stolare dela botezati, cununii, si inmormentari din acesta parochia, dupa stolariulu votatu de sinodulu eparchialu din anulu 1880. Afara de acestea: 4) venitele dela alte functiuni libere, care le ceru, si se poftescu de catra evlavia crestiniiloru. Se o b s é r v é z a, ca parochia nu posiede casa parochiala, si asia preotulu va fi iudatoratu, a griji singuru si pe spesele sale proprii, pentru locuinti'a lui.

Recurentii pentru dobandirea parochiei acesteia sunt poftiti a substerne recursele lor, cu documintele care le prescrie §. 13 alu statutulu org. si §. 15 a Regulamentulu pentru parochii, la protopresbiterulu concerninte, dupa cum ordinéza §. 17 a Regulamentulu, in terminulu susu defiptu.

Recursele intrate dupa espirarea acestui terminu, nu se vor lua in considerare.

Din siedintia comitetulu parochialu gr. or. din Caransebesiu in 29. Octomvre 1882.

Ioan Seracinu m. p.

presiedinte.

Ioanu Popoviciu m. p.

notariu comit.

Pentru deplinirea statiunei invetiatoresci gr. or. din comun'a Uliuc, ppbiteratulu Jebelului, se escrie concursu pana in finea lui Noemvre 1882.

Emolumintele: 73 fl. 50 cr. bani gata, pentru lumini, clisa si sare 50 fl., pentru lemne invetiatoriului 48 fl., pentru conferintia 10 fl., pentru scripturistica 5 fl. pentru lemne de incalzit scól'a 24 fl. pentru unu jurnalulu 4 fl.; 20 meti grâu si 20 meti cucuruza, 4 jugere de pamentu livada, $\frac{1}{2}$ jugeru gradina estravilana si cortelu liberu cu $\frac{1}{2}$ jugeru de gradina pentru legumi.

Doritorii de a ocupa acestu postu sunt avisati a-si trimitte recursele, instruite conform prescrielor stat. org, si art. de lege XVIII. 1879. parintelui protopresbiteru Alesandru Ioanovici in Jebelu; si a-se presentat in vr'o Dumineca ori serbatore in biserica spre a-si areta desteritatea in tipicu si cantare.

Uliuc, in 30. Octomvre 1882.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu Distric. protop.

Pentru deplinirea postulu invetiatorescu vacantu dela scól'a gr. or. din comun'a Sciausiu, in protopop. Lugosiului, se escrie concursu cu terminu pana la 21. Noemvre st. v. a. c.

Emolumintele sunt: 300 fl. v. a. 3 jugere pamentu aratoriu, 8 stangeni de lemne din care are a-se incaldi si scól'a, 5 fl. scripturistica, 10 fl. pentru conferintie si cortelu liberu cu gradina de $\frac{1}{2}$ jugeru.

NB. Cortelulu scól'ei si salariulu pe jumetate, in intielesulu §. 74 din Regulamentu, are a remane in folosulu veduvei invetiatoresce si a orfaniloru pana in 9 Fauru 1883.

Recursele au a-se adresa catra On. Comitetu parochialu gr. or. din Sciausiu si a-se trimitte Dlui Georgiu Pesteanu protopopu in Lugosiu.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu D. protopp. si inspectoriu scolariu.

Alegerea de invetiatoriu in Pila mare, din lips'a recurentiloru neputendu se tienea la terminulu defiptu, cu acest'a se deschide concursu de nou cu terminu de alegere pe Duminec'a din 28. Noemvre st. v. a. c.

Emolumintele sunt: 1) Salariu in bani gata 100 fl. v. a. 2) 10 cubule de grâu si 6 cubule de cucuruza ce se rescumpara in bani gata cu 146 fl. 25 cr. 3) Pentru recvisite de scrisu 6 fl. 4) Dela inmormentari mari unde va fi chiebatu 50 cr. ér dela mici 25 cr. 5) 4 orgii de lemne de focu. 6) Folosirea aloru $\frac{2}{4}$ de sesiune de pamentu estravilanu comassatu ce aduce venitu anualu ca la 380 fl. 7) Cortelu liberu cu gradina de legumi.

Alegerea va fi definitiva. — In terminu de doi ani va da in sa alesulu, fostulu invetiatoriu, din bani bucate si pamentu anualminte a treia parte.

Doritorii de a dobandi acest'a statiune, recursele sale prevediute cu testimoniu despre absolvarea celu putienu aloru 5 clase gimnasiali, teologie séu

preparandia cu esamenu de cvalificatiune, — vor avé pana in 25. Noemvre a. c. se le substérna la Reverendissimulu Domnu protopopu si inspectore de scóle Petru Chirilescu in Kétegyháza.

Dela recurrenti se poftesce: ca pana la terminulu alegerii, in cutare Dumineca séu serbatóre sé se prezenteze la biseric'a din locu, pentru de a-si aretá desteritatea in cantarile bisericesci si tipicu.

Din siedinti'a comitetului parochialu tienuta in Pilu mare, la 3. Octomvre 1882.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: **Petru Chirilescu**, m. p. inspect. scl

Pentru indeplinirea postului invetiatorescu dela scól'a noua din **Siclau**, (ppresviteratulu Chisineului) se deschide concursu cu terminu de alegere pe Duminec'a din 5. Decemvre st. v. a. c.

Emolumintele impreunate cu acestu postu sunt: 1) Salariu in bani gata 360 fl. v. a. 2) Pentru scripturistica 5 fl. 3) Pentru conferintie invetiatoresci 10 fl. 4) Siete orgii de lemne din care se va incaldi si scól'a. 5) Cortelu cu gradina de legumi.

Alesulu déca va documentá sporiu bunu intru invetiamentu póte contá la inbunatatirea salariului.

Competentii la acestu postu, au a-si trimite recursele instruate in intielesulu statutului organicu, si provideute celu putienu cu testimoniu de 4 clase gimnasiali, pana la 1. Decemvre a. c. la Reverendissimulu Domnu protopopu si inspectoru de scóle Petru Chirilescu in Kétegyháza.

Dela recurrenti se pofteste a-se presentá in vre-o Dumineca séu serbatóre la s. biserica din locu, pentru de a-si aretá desteritatea in tipicu si cantarile bisericesci.

Din siedinti'a comitetului parochialu tienuta in 5/17. Octomvre 1882.

Ioanu Codrianu, m. p.

pres. comit. parochialu.

In contielegere cu mine: **Petru Chirilescu**, m. p. inspect. scl.

Pe bas'a decisului Venerabilului Consistoriu gr. or. din Oradea mare, dto 20. Sept. v. a. c. Nr. 774 B. pentru deplinirea parochiei vacante de clas'a III. **Ateasiu**, in tractulu protopopescu alu Oradii mari, se escrie concursu, cu terminu de alegere pe 5. Decemvre st. v. a. c.

Emolumintele sunt: a) 24 jugere de pamentu, b) dela 100 de case câte un'a mesura (vica) de grâu, c) stólele preotiesci indatinatate si cuartiru naturalu cu gradina pentru legumi.

Recurintii au a-si tramite petitiunile sale inzestrate cu documintele necesarie conform statut. org. si regulamentului pentru parochii — pana in diu'a de alegere, la subscrisulu in Berecheiu (Barakony) p. u. Cséffa.

Ateasiu, 23. Octomvre 1882.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: **Teodoru Papu**, m. p. parochu comisariu consistorialu.

Pentru deplinirea statiunei invetiatoresci gr. or. din comun'a **Balincz**, protopresbiteratulu Hasiasiuului, se escrie concursu, cu terminu de alegere pe diu'a de 14/26. Noemvre 1882.

Emolumintele: 100 fl. v. a. bani gata, locuintia libera cu $\frac{3}{4}$ jugeru intravilanu, si 4 jugere estravi-

lane, si 6 orgii de lemne, din cari se incaldiesce si scól'a.

Doritorii de a ocupá acestu post, sunt avisati a-si trimite recursele, instruite conform prescrizeloru Statului organicu si art. de lege XVIII. 1879. parintelui protopopu Georgiu Cratiunescu, in Belincz p. u. Kiszetó; si a-se presentá in vre-o Dumineca ori serbatóre in biserica, spre a-si aretá desteritatea in tipicu si cantare.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: **Georgiu Cratiunescu**, m. p. protopopu si inspect. tract. de scóle.

Din lipsa de recurrenti pentru de a poté face alegerea de invetiatoriu la scól'a romana gr. or. din comun'a **Sosdia**, protopresbiteratulu Jebeliu, se escrie concursu a III-a óra, cu terminu pana la 21. Noemvre st. v. 1882.

Emolumintele impreunate cu acestu postu invetiatorescu sunt urmatóarele: 1) in bani gata 80 fl. 2) pentru 12 $\frac{1}{2}$ chile lumini, 56 chile lardu, 56 chile sare si 9 orgii de lemne din care are a-se incaldi si scól'a, pretiuite in bani gata 100 fl. 90 cr. 3) 12—3 Hl. grâu si 12—3 Hl. cucuruзу, 4) pausiale de scripturistica 8 fl. 5) pentru conferintiele invetiatoresci 10 fl. 6) 4 jugere de pamentu de fenatia clas'a prima, 7) gradina pentru legumi si cuartiru liberu, 8) dela inmormentari 50 cr.

Doritorii de a ocupá acestu postu sunt avisati recursele lor provideute cu tóte documintele prescrie de statutulu org. bisericescu a-le adresá comitetului par. si a-le tramite parintelui protopresbiteru si inspectoru scolaru Alesandru Ioanovicu in Jebelu, pana la mai susu indicatulu terminu.

Dela recurrenti se recere a-se presentá in vre-o Dumineca ori serbatóre in st'a biserica din locu pentru a-si aretá desteritatea in tipicu si cantarile bisericesci.

Sosdia, in 16. Octomvre 1882.

Pentru comitetulu parochialu.

Vichentiu Prohabu, m. p.

preotu.

In contielegere cu Rv. D. protop. **Alesandru Ioanovicu**.

In urmarea ordin. Ven. Consist. diecesanu alu Caransebesiului, dto 16. Septemvre a. c. Nr. 846 B. se escrie concursu pentru parochia de clas'a II-a din comun'a **Sculia**, protopresbiteratulu Jebelului cu terminu pana la 14. Noemvre st. v. a. c.

Dotatiunea impreunata cu acésta parochia este: Un'a sessiune parochiala de I. si a II. clasa constatátóre din 30 de jugere de pamentu aratoriu, stola dela 100 de case respective dela 560 de suflete dupa norm'a stolaru provisorie a diecesei Caransebesiului aprobata de Sinodulu eparch. din an. 1880. Birulu usuatu adeca câte 60 oche de grâu pentru fiecare sessiune.

Doritorii de a ocupá acésta parochia sunt avisati recursele lor instruate in sensulu stat. org. bis. a-le substerne distric. protop. Alesandru Ioanovicu in Jebelu.

Dela recurrenti se recere a-se presentá intr'o di de Dumineca séu serbatóre in s. biserica din locu spre a-si aretá desteritatea in cantu si in cele pastorale.

Sculia, in 10 Octomvre 1882.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu D. prot. tractualu: **Alesandru Ioanovicu**.

Cu redobendirea Domniei pamentene si incepe-rea unei epoci de linisce, s'a simtitu necesitatea de a se da si bisericeii o organisatiune stabila, si care se-i permita desvoltarea si inflorirea, intemeiata pe legi de statu.

Astfelu sunt legile din 1864 si 1865, si legea din 1872 pentru alegerea Mitropolitilor si Episcopilor si constituirea Sf. Sinodu.

Practic'a insa, a aretatu că atât organisarea bisericeii dupa legile din 1864 si 1865, cât si constituirea sf. Sinodu, dupa legea din 1872, cuprindu in sine vicii cari facu ca in viitoriu biserica romana se numai fie palladium nationalitatii noastre cum a fost in trecutul nostru gloriosu.

Romanii si-au iubitu religiunea ca si patri'a si pentru dinsele n'au crutiatu nobilulu loru sânge, fiind-că in religiunea parintiloru loru crestina reside principiulu libertatii, egalitatii si justitiei, fiind-că numai acésta religiune face pe ómeni capabili de devotamente subline si de sacrificii, si, pe când statulu romanu inaintéza cu pasi gigantici, este de a noastră sacra datorie se nu lasamu biserica a remanea stationara; este de demnitatea noastră s'o radicamu la splendórea ce merita, pentru că cu religiunea noastră, avem dreptulu se ne glorificamu ca poporulu celu mai umanu, celu mai tolerantu, celu mai blându, celu mai generos, si pentru că numai pana când vom avea o biserica romana vomu fi Romani. Biserica noastră este legata de nationalitea noastră.

Spre a-se inlatura viciurile si a-se implini lacunele ce se afla in legea actuala a organiserei bisericeii romane, subsemnatii deputati au crediutu necesariu se presinte onor. Adunari legiuitoare alaturatulu proiectu de lege, care coprinde mai multe modificari la legea in vigóre.

Prima modificare ce se aduce legeri este privitoare la compunerea St. Sinodu.

In biserica crestina ortodoxa a domnitu totdeauna a spiritulu democraticu. La inceputu, comunitatea crestina regulá tóte afacerile religiose si de disciplina; si ea alegea pe preotii si pe episcopii sei. Avem chiar si pana astadi o datina mostenita din timpii cei mai vechi ai bisericeii crestine că poporulu alege pe servitorii altariului, pe preoti si pe diaconi. Totu in acestu spiritulu democraticu avem si institutiunea dupa care Episcopii si Metropolitii tieriei se alege de corpurile legiuitoare impreuna cu reprezentantii Sinodulu.

Nu totu acestu spiritulu democraticu a pututu petrunde când s'a constituitu Sinodulu dupa legea in vigóre, compusu numai din episcopi si lasandu la o parte pe preoti si pe laici, cari impreuna cu totii forméza biserica in intregimea ei.

Daca vom deschide istoria bisericeii crestine, vom vedea că la Sinóde au luat parte, pe langa episcopi, preoti si laicii. Inluenti'a organisarei despótice a statulu bizantin, apoi invadarea barbariloru in tierile crestine ortodoxe, si pe langa acestea starea culturala inapoiata a popóreloru acesteru tieri, au contribuitu ca institutiunea sinodala a bisericeii in sensu democraticu se decada; sau unde acésta institutiune s'a desvoltatu si a luat o forma óre-care, i-s'a datu aceea forma predomnitóre in imperiulu bizantin din mediulu evu.

Prin legea din 1864 se dedese Sinodulu din Romania forma democratica, si intrensulu luau parte episcopi, arhieriei, preoti si laici. Legea insa avea unu defectu că reprezentantii a elementulu laicu in Sinodu

nu erá obligatóre ci facultativa, se lasá acestui elementu numai facultatea de a fi alesu, si de a aceea am vediutu că in Sinodu dupa legea din 1864 n'a pututu petrunde de cât unu singuru laicu.

Dar nu este numai acestu defectu care a facut ca Sinodulu instituitu dupa legea din 1864 se nu dea fructulu doritu; pe langa elu mai concura si putiena cultura a clerulu, caruia lipsindu-i instructia se lasa a fi ademinitu de insinnarile unoru prelati că ar fi necanonicu ca preotii si laicii se ia parte in Sinodu, când acesti prelati ar fi facutu mai bine se le spuna că chiar in timpul conciliiloru ecumenice preotii au luat parte in sínóde sau adunari bisericeii si că santele canóne prescriu ca in fiecare tienutu se se adune Sinodulu de dóue ori pe anu ca se reguleze afacerile bisericesci fia de disciplina, fia chiar dogmatice.

Pe langa acésta mai lipsea in Sinodulu dupa legea din 1864 si elementulu sciintificu bisericescu, ceea ce a facutu ca multe din decisiunile si regulamentele votate de acestu Sinodu se denote necunoscerea atât de dreptulu canonicu si sciintiele teologice cât si de legile statulu.

La constituirea actualulu Sinodu dupa legea din 1872 s'a avutu in vedere ca modelu sinodulu dirigentu din San-Petersburg, dupa care s'a constituitu si celu din regatulu Greciei.

Dar in acele tieri sunt alte institutiuni, alte traditii si alte moravuri.

La noi, tíera eminentemente democratica si crestina, dupa o esperintia de diece ani, s'a vediutu că constituirea santulu Sinodu dupa legea in vigóre nu corespunde nici cu datinile noastre, nici cu institutiunile noastre politice, nici cu spiritulu secolulu in care ne aflamu, si, de aceea nu s'a pututu desvolta o vietia bisericesca precum se asteptá. Afara de câteva regulamente de disciplina si pentru regularea unoru afaceri bisericesci, noi nu am vediutu luate mesuri de acelea cari se produca o miscare religioasa si morala in poporu. Intr'unile serviciuri nu s'a putut lucrá mai nimic, parte din lipsa de initiativa si parte din necomplectarea Santulu Sinodu.

Apoi chiar decisiunile Santulu Sinodu erau privite atât de poporu cât si de preoti cu indiferentia, daca nu cu órecare ne incredere, de órece se luau fara participatiunea acestora si putea se se dica: „de nobis sine nobis“.

Actualulu proiectu de lege voiesce se inlature tóte aceste neajunsuri prevediendu in constituirea Santulu Sinodu ca membrii: inalti prelati, preoti de miru si laici. Cu acestu modu se da o mai mare autoritate morala atât decisiuniloru Santulu Sinodu cât si inaltiloru demnitari ai bisericeii, facendu pe poporu se participe si se se intereseze de afacerile bisericesci, dandu prin acésta inaltiloru pastori ai bisericeii romane o astfelu de positiune in cât se se póta dice cu dreptu cuventu: „unde este turm'a acolo si pastorulu.“

Ca elementu sciintificu, proiectulu ce lu-presentamu prevede ca facendu parte de dreptu si profesorii facultatiloru de teologia si unu reprezentantu alu inaltei curti de casatiune.

La atare organisare curatu democratica, nu se opunu nici santele canóne, nici spiritulu bisericeii ortodoxe, pentru că santele canóne nu prevedu nicairi o organisare a bisericeii pentru eternitate, ci din contra permitu ca afacerile bisericesci se se reguleze dupa necesitati, si chiar dogmele se se hotarasca; adeca biserica crestina, cu totul straina de imobi-

lismulu bisericiloru altoru religiuni, prevede unu progresu atât in organizare cât si in desvoltarea dogmeloru, si acésta face vitalitatea si superioritatea sa asupra altoru biserici.

In proiectulu de facia nu este cestiune de modificarea vreunei dogme, ci numai de regularea afaceriloru bisericesci in privintia administrativa.

Cà biserica ortodoxa permite o atare organizare, acésta se invederéza prin faptulul cà, crestini de biserica resaritului din imperiulu Austro-Ungaru se bucura de o astfelu de organizare democratica a reprezentatiunei bisericesci, fara se fi cutezatu vreunu prelatu sau vre-o autoritate bisericesca ortodoxa se-i declare de eterodoxi pentru acésta organizare. Cât pentru rezultatele obtienute de densii printr'o asemenea organizare, suntem unanimi a recunósce cà ele lasa cu totulul departe rezultatele date de acele organizari bisericesci putienu compatibile cu geniulu cristianismului. Acolo clerulu este stimatu si respectatu, si biserica ortodoxa se intaresce si prospera, in cât a devenitu nu numai focarulu luminiloru ci si palladium ortodoxiloru din imperiulu Habsburgicu, farulu si fortarétia nationalitatiloru ortodoxe.

O a dou'a modificare ce se aduce legei in vigóre, este o regulare mai buna a jurisdictiunei consistoriiloru bisericesci; fiindcà, precum sunt astadi instituite, putem dice cà ele nu judeca, ci si-dau numai pareri de judecata, lasandu-se la arbitru episcopulu de a o admite sau a o respinge.

A treia modificare ce aduce proiectulu de fatia in organizarea bisericeii nóstre, este radicare episcopiei Ramniculu la gradulu de metropolie cu resiedintia in capitala Olteniei. Acést'a nu este o inovatiune; gradulu acést'a de inaltiare este anticu. Istoria bisericeii romane ne relatéza cà in vechia cetate a Severinulu a fost unu scaunu mitropolitanu, si traditiunea ne da, ca pe celu dantaiu metropolitulu, pe Antim.

Si in acésta privintia nu facemu altceva de cât revindecamu unu dreptu istoricu a vechiloru asiediaminte ale tieriei.

Pe langa aceste trei modificari, mai avem unu desiderantu pe care se-lu supunemu onor. Adunari. Acestu desiderantu, cu totulul legitim si conformu cu marea desvoltare si insemnatate politica ce a luat Statulu nostru, este radicare la trépta de patriarhu a primatulu bisericeii romane.

Este o traditiune in biserica crestina ca organizarea bisericesca se se reguleze dupa cea politica. Astfelu vedemu in Imperiulu Romanu, cà organizarea esterióra a bisericeii corespundea mai in tocmai cu cea politica. Ca faptu se póte aduce imprejurarea aceea, cà actualulu patriarhu alu Constantinopolulu erá la inceputu unu simplu episcopu, supusu jurisdictiunei celui din Eraclea. Indata ce Constantinopolulu a devenitu capitala imperiului, si episcopulu de aci s'a radicatu la gradulu de patriarhu. Romania facenduse independenta si inaltanduse la rangulu de regatu, naturalu se cere ca si biserica romana in reprezentarea ei se fie radicata la unu gradu corespundietoriu cu demnitatea ei ca biserica a unui statu de peste cinci millióne de locuitori; si pe cât stimu, nici unu patriarhu din cei actuali, nici chiar celu din Constantinopolu, nu are o populatiune asia de mare sub jurisdictiunea sa.

Chiar in biserica ortodoxa mai exista afara de cei patru patriarhi si unu alu cincilea in Carlovetiu pentru crestini ortodoxi, de origine slava din Voivodina si Slavonia.

Cà la acestu gradu se póte redicá unu metropolitu fara violarea santeloru canóne, acésta ne-o documentéza faptulul cunoscutu de toti din timpurile moderne, petrecutu in Rusia. Astfelu, in anulu 1589, Iov, metropolitulu Moscvei, a fost radicatu de catra Tiarulu Rusiei la trépta de patriarhu, si venerabilulu patriarhu din Constantinopolu, Ieremia II. a recunoscutu acést'a ca fiindu conformu cu santele canóne.

Afara de acésta, Romanii au avutu fericirea se vada pe tronulu Metropoliei din Bucuresci chiar patriarhi. Ca esemplu ne aduce istoria bisericeii romane pe fericitul patriarhu Nifon, pe care populu romanu, pentru virtutile sale pastorale si pentru tari'a caracterului seu, lu-veneréza intre santi si in onóra lui i-a radicatu chiar biserici.

Din cele ce precedu se vede cà na propunemu ceva nou in biserica romana, ci lucruri admise si sanctionate prin datine si traditiuni vechi.

Acestea sunt, Dloru deputati, modificarile ce se aducu prin proiectulu de fatia organizarii actuale a bisericeii nóstre ortodoxe. Schimbarile acestea nu tindu la altceva de cât se puna bisericeii romane unu fundamentu tare, in cât se devie pétra unghiulara de care se se sdrobéscá tóte incercarile inamice ce s'ar face in contra bisericeii si nationalitatiei romane.

PROIECTU DE LEGE

Art. 1. Vor luá parte la Sinodu pe langa cei prevediuti in legea actuala:

- a). Profesorii facultatiloru de theologie;
- b). Unu membru alu curtiei de casatie, alesu de toti membrii curtiei, fiindu ortodox;
- c). Siasesprediece preoti de miru, câte doi din fiecare eparchie, dintre preotii cari au terminatu gradulu II. seminariulu, alesi la resiedintia fiacarei episcopii, prin tragere la sorti;
- d). Doi senatori si doi deputati.

Art. 2. Candidatii de archiereu sunt toti clericii ieremonachi si preoti veduvi ce vor presentá actele cerute de canóne in ceea ce privesce cele duhovnicesci, si dupa legile tieriei in privintia instructiunei; acestia se alegu de catra Sinodu.

List'a candidatiloru se presinta Sinodulu de catra presiedinte, care o va primi dela metropolitii tieriei cu doue dile inainte de alegere.

Episcopii eparchioti se alegu dupa legea infintiata, de catra corpulu electoralu compusu din membrii Sinodulu, Senatulu si Adunarei legiuitoare, dintre archiereii titulari.

Er la demnitatea de metropolitii vor fi alesi dintre episcopii eparchioti, si primatulu va fi alesu dintre cei doi metropolitii ai Moldovei si Olteniei, totu de corpulu electoralu compusu precum s'a aretatu mai susu.

Art. 3. Pentru judecatile bisericesci se instituescu trei instantie:

- a). Consistoriile episcopale asiediate la fiecare episcopie la resiedintia episcopulu respectivu, compuse dintr'unu arhimandritu presiedinte, doi membrii si unu candidatulu preotu de miru. Ele vor judecá in prim'a instantia;
- b). Consistoriile apelative pe langa fiecare metropolie, compuse din siese persóne, adica: unu presiedinte care va fi archiereu, patru membrii si unu candidatulu preotu. Acestia vor judecá in a doua instantia;

c). Consistoriulu supremu, compus din doi arhiepiscopii, doi arhimandriti si patru preoti de miru, sub presiedinti'a primatului avendu si unu candidat totu preot de miru.

Art. 4. Episcopi'a Ramnicului se inaltia la gradulu de metropolie cu titlu de metropoli'a Olteniei si a Noului Severinu, cu resiedinti'a in Craiova.

N. R. Locusteanu, Dimancea N., N. Guva, Stancu Bechianu, F. Calinescu, N. Muldareanu, T. Boldur-Latiescu, R. Stefanescu, R. S. Campiniu.

Doué scrisori din Itali'a. *)

I.

Neapoli, 7. Augustu st. n. 1882.

Iubite Amice!

Te vei fi mirand, că primesti o scrisóre dela Neapoli. Am plecatu sunt acum vre-o trei septemani dela Bucuresti cu intentia se trecu pe la Arad, dar pe drum m'am resgânditu si-am luat'o dreptu spre Pest'a, de unde am trecut apoi la Triestu, si mai departe la Udine si Veneti'a, unde am statu optu zile, apoi mi-am urmatu pe la Padua si Bologna drumulu incoa. La Napoli stau acum de vre-o diece zile si mâne am se plecu la Rom'a, unde voiú sta deasemenea vre-o diece zile, apoi me intorcu pe la Florenti'a, Genua si Milano acasa. . . . .

Viati'a in Itali'a nu e scumpa: poti trai cu 6 pana la 8 franci pe di. E inse multa cheltuiala marunta, trasuri, bilete de intrare, ciceroni, bacsisuri si alte deasemenea. Cu tóte aceste cine dispune de 600 de franci póte caletori 40 de zile in Itali'a, se intielege, cu economie. Si banii nu sunt aruncati. In adeveru Itali'a e bogata mai alesu in opere de arta. La totu pasulu e ceva ce te face se-ti dici: n'am venitu de géb'a. Astfelu, de esemplu, singuru museulu din Neapoli resplateste cheltuial'a de caletorie. Am statu diece ceasuri in elu, dar nu potu dice c'am vedintu cele ce se afla intr'ensulu. Ieri am fost apoi la Pompeji si-am statu dela 10 pana la 4 $\frac{1}{2}$ dupa prandiu, dar n'am vedintu decât abia a treia parte din cele desgropate, forulu, templele, teatrele, bâile si câte-va case private; peste celelalte am trecut in fuga, de óre-ce voiam se me urcu pana de séra si pe Vezuv.

I-mi inchipuiescu ce o se fie la Rom'a.

Dar eu am se plecu mâne la siase si acum sunt 12 din nópte. Adio si la revedere.

Salutari etc.

Ioan Slavici.

II.

Turin, 3. Septemvre 1882.

Iubite Amice!

Se nu te miri, că nu ti-am respunsu pana acum la scrisórea, pe care am primit'o in diu'a sosirii mele la Florenti'a. Caletorindu prin Itali'a, ai vrea se nu mai fie nópte, atât de scurtu i-ti este timpulu. Pe mine me mai muncescu si asia numitele inspiratiuni,

*) Amiculu nostru, prea stimabilulu Dnu Ioan Slavici, profesoru in Bucuresti, facand o excursiune literara in Itali'a, ni-a adresatu de acolo doué scrisori de unu interesu deosebitu pentru publiculu românescu, pre care le si comunicamu lectoriloru nostri cu o indiscretiune mai multu voluntara. Red.

incât diu'a colindezu, ér serile me punu se scriu, si pas se mai ajungu la scrisori. . . . .

In acela-si timpu i-ti impartasiescu, că anevoiu voiú puté trece prin Arad, incât nu prea am nadejde se-mi vedu astadata amicii de acolo. Am perdutu prea multu timpu la Neapoli, la Rom'a si la Florenti'a. Dintru inceputu socotisem că voiú trece in vre-o optu zile prin aceste trei orasie si voi sta mai multa la Geneva, ca se facu bái. Cand am sositu apoi la Neapoli, am uitatu cu totul bâile si m'am pusu la alte lucruri, incât in locu de 2—3 am stat diece zile acolo. La Rom'a am stat chiar patru-spre-diece; dar la Rom'a tot se stai si nu mai mântu-iesti atâte sunt de vedintu si de aflatu. — La Florenti'a, in sfirsitu, am remasu cu totul uimitu. Nimeni nu-si póte inchipui bogati'a de frumsetie, care e ingramadita la Florenti'a. Innainte de tóte orasiula e si ca positie si ca constructie unulu din cele mai frumóse, dupa a mea parere — celu mai frumosu in Itali'a. Dar acést'a tréca duca-se: indata inse ce-ai intratu in orasiu, simti, că aici e léganulu renasterii italiene si la fieste-care pasu dai de urmele epoei frumóse, in care cei dantaiu ómeni ai Italiei si atunci ai Europei se adunasera aici, ca se creeze alaturea cu lumea antica o noua lume moderna. In fieste-care ulitia dai de câte-va case frumóse in intielesulu a-deveratu alu cuventului; in fieste-care piatia e câte unu monumentu ori câte o bisericu, in care poti pe-trece césuri intregi si tot nu poti dice c'ai vedint'o altfelu decât in treacát. Cât apoi pentru galerii si colectiunile de tot felulu, e destulu se vedi Florenti'a pentru ca se scii de ce e vorba. In ceea ce priveste anticitatea, Rom'a si Neapoli sunt mai bogate, inse atât pentru sculptura, cât si mai alesu pentru pictur'a moderna Florenti'a e singura in felulu ei. Mai alesu omulu nepregatitu numai la Florenti'a se póte orientá. Abia este pictoru ori sculptoru mai in-semnatu, care se nu fie representatu cu mai multe opere in cele doué galerii mari din Florenti'a si intregi aceste colectiuni sunt aranjate dupa epoe, se-cole si scoli, incât incepi cu pictur'a orientala a se-colului XIII si te urci pana la Rafaelo, Leonardo si Michel-Angelo, si numai acum simti in adeveru ce sunt acesti trei. — Noi, cari n'am prea fost p'aici, stám cu gur'a cascata si ne miram, cum erá cu putintia, ca niste ómeni ca aceia se móra.

Vorba scurta: am statu optu zile la Florenti'a, apoi m'am mai opritu pe la Livorno, pe la Pis'a cu turnulu ei celu inclinat si cu domulu lui Galileii, apoi am petrecutu alte optu zile la Genua. . . . .

Mai stau la Milano la Verona si la Triest, apoi o i-au dreptu spre ap'a cea dulce a Dâmbovitiei.

Te vei interesá fara indoiala se afli impresiile mele óre-cum etnologice. Asta-i unu lucru, care nu se póte spune in câte-va cuvinte. Afla numai, că sunt de tot bune: cine-i cunóste pre románi si face o calatorie prin Itali'a si nu e nici orbu, nici surdu, nici tãmpitu, acel'a n'o se mai dica in viéti'a lui, că este mai multu sãnge romanu pe Tibru decât pe Oltu. Ba trebue se-i cunosci bine pe románi, pen-truca se scii, unde este si unde nu este sãnge romanu in Itali'a. Cât tiene cóst'a orientala dela Veneti'a pana la Neapoli numai pe ici pe colo gasesti tipuri si forme cari i-ti reamintescu pe Románi: e pe aici unu neamu de ómeni mai marunti, óchesi, iuti, si iubitori de galãjie, unu elementu dupa pare-rea mea disolvantu, care o se-i dee Italiei multu de

lucru. Indata inse ce ai plecatu dela Neapoli spre Rom'a, tot mai desu intelnesti ómeni, care-ti reamintescu in deosebi pe Români de pe Valea Oltului, despre Sibiu, de pe Ternave, si pe Campienii nostri. I-lu gasesti pretutindenea acestu tipu, dar aici incepe a fi desu. La Rom'a majoritatea, aprópe, sunt ómeni asiediati ca românu, vorbescu raru, sunt cuviinciosi, dar inca tot e destulu de raru tipulu românescu. Inspre Florenti'a si la Florenti'a gasesti aprópe numai tipuri romanesti, dar atât de romanesti, încât i-ti vine se-i vorbesti omului acelaia româneste. Credeam acum, că inspre Geneva ér se perde acestu tipu: din contra genovienii sémana celu putienu tot atât de multu ca florentinii cu noi. — La Turin am sositu sér'a si n'am pututu se-mi dau séma de tipuri; pe drum in sa am observatu, că tipulu se pastreza.

Cât pentru limba, o se ne lamurimu in curend, de óra-ce acú se aduna cuvintele dialecteloru italiene. Si daca-i vorb'a, aceste dialecte sunt atât de deosebite, încât incetéza a mai fi o singura limba. Eu, se intielege, nu le-am pututu studiá in prip'a calatoriei mele, inse atât am simtitu, că din tóte dictionarile dialecteloru italiene ar esi póte chiar si o mie de cuvinte, care nu sunt italianesti, dar se afla in limb'a nóstra. Se ne intielegemu. Precum stii, unde noi avem asia numitulu *u scurt*, italianii au unu o. Acestu o nu-lu pronuntia o mare parte din poporulu italianu. Se dice si aici „un om“ in locu de „un uomo“, in tocmai precum se dice „porc“, „plop“, si „oua“ in locu de ova „doi“ in locu de „due“ etc. — Dar ce-va mai importantu: la Napoli articolulu masculinu nu e il, ci „lu“, ér la Genova articolulu femininu e „a“, „lu passarello“, (pasarelulu) si „a liberta“ in locu de „la liberta.“ Éra aceste nu sunt dialecte vagabounde, ci dialecte, in care se tiparescu foi. — Dar me marginescu a o indicá acést'a, fiindcă aici e vorba de unu lucru, care cere unu studiu mai in amenuntu. Daca piemontezulu nu dice „piemout“, ci „piemunt“, o mai fi dicendu elu multe ca noi.

Unu lucru curiosu e portulu.

Prin centrulu Italiei, mai alesu la munte, si in josu spre Cicili'a, cu deosebire portulu femeiloru e aprópe ca si la noi, catrinti'a si stergaru in capu, brâu, care in cele mai multe locuri s'a prefacutu in „Mieder“ si opinci. Când treci cu trenulu peste tiarine si-i vedi pe ómeni la lucru, te simti curatu ca pe Ternave. Mai inspre nord acestu „costume“, cum i dicu ei, se perde si femeile sunt imbracate ca niste japunese, ca se dicemu asia. Unu lucru iose m'a pusu in uimire. Si noi avem tierance, care póta rochie si rochi'a are si aici si acolo acela-si croiu si materiile, ca desen, sunt acelea-si. Le ai pe femeile din Micalac'a inaintea DTale. Ele póta niste rochii cu peptaru scurtu, pe când unгурóicele si svabóicele au peptaru lungu. Afara de acést'a spetele peptarului la românce e latu, incat cusatur'a vine cam presubtióra pe cand la unгурóice si la svabóice spetele se strimtéza, ca trupulu se para subtile pe la brâu. In sfersitu rochi'a romancei nu e croita pe sinu, ci sinulu se perde órecum sub ea, in vreme-ce mai alesu la unгурóice rochi'a e facuta par-cá anume de dragulu . . . . . dómne iarta-me. Rochi'a romancei o vei vedé si la italianca, adeca o rochie, care acopere ér nu scóte la ivéla formele trupesti, unu lucru, pe care nu l'am gasitu la nici unulu dintre popórele ce le cunoscú afara de români si italieni. — E cestiune de gust: gustulu e acelasi si si formele trebuie se fie acelea-si.

Numai asia se póte esplicá si identitatea desenului, precum si a modului de a-si legá cârpa pe capu, lucru, pe care-lu facu italienele cam ca femeile de la Cumlausiu si in genere ca româncele fara de conciu.

In sfersitu cânteculu.

Este o musica italiana celebra. De asta nu e vorba. Ea isi are, pare-mi-se, isvorulu in Lombardi'a. La Neapoli, la Rom'a si Geneva omulu prostu cânta curatu doin'a nóstra si anume la Neapoli cam ca in tíera, ér la Geneva ca in Ardealu. La Rom'a cante-culu aduce órecum cu „lassú“ alu unguriloru; totu asia si la Florenti'a,

Iti vor paré curióse lucrurile aceste, pentrucă, daca-i asia, cum de nu se stiá mai inainte. Nu se sciá, pentrucă nu se sciá. Inainte de tóte Itali'a e o amestecatura de feliu de feliu de neamuri de ómeni, pe care pana acum n'au prea studiatu nimene din acestu punctu de vedere. Italianii ei insusi nu se cunoscú si abia acum incepu a-si da séma despre dialectele lor. Apoi — nu lesne se nimereste se tréca in lungu si in curmezisulu prin Itali'a unu omu, care-i cunóste pre Români atât de bine ca mine . . . Dar se intielege aceste sunt *impresii*, éra nu *constatari* si multu ar mai trebui se stau prin Itali'a pentruca se potu afirmá ceva hotaritu. Tóte aceste sunt cestiuni puse, intrebári, ce urméza a fi resolvate. Ceea ce potu inse afirmá cu ochii inchisi, e că Motii si Salagenii si dimpreuna cu acestia partea hotaritu de mare a romaniloru vor fi ce vor fi, dar urmasi ai coloniloru lui Traianu nu sunt ca Oltenii si ca partea mare a Banatieniloru si chiar a Campieniloru nostri. — Ce sunt? Asta e intrebarea si-o intrebare fórte importanta, pentrucă de la ea aterna tóta istori'a viitóre a nóstra. Luandu dreptu premise cele vre-o 40 capete de Daci, pre care le-am vediutu in caletori'a mea, eu concludu, că abuna-óra DTa esti din nobil'a semintia alui Decebalu. *)

Ca atare te salutu etc.

Ioan Slavici.

+ Alessiu Popoviciu

advocatu in Comlausiu, ases. consistorialu, deputatu congresualu etc. a incetatu din viétia Mercuri in 25. Augustu st. v. la órele 11 nainte de médiedi. Acésta scire durerósa ne cuprinsa pre toti amicii si stimatorii defunctului ca unu fulgeru deodata si neasteptatu!

A muritu *Alessiu Popoviciu* si prin mórtea lui perduramu pre celu mai neobositu si valorosu luptatoriu si aparatoriu alu intereseloru nóstre nationale si bisericesci!

Am pierdutu pe unu barbatu constantu in principii, si perseverantu la lucru! Am pierdutu pe barbatulu, care nu numai urmá, ci insusi erá axiom'a intrupata: „*Amicus Plato, amicus Socrates, magis amica veritas.*“

In adeveru *Alessiu Popoviciu* singuru a fost din acele caractere rare, care neprivindu in fatia pururea a judecatu faptele omului. Astfelu se caracteriza intrég'a lui viatia publica.

Ca unu barbatu, care si-a iubit u natiunea sa pana la fanaticismu, elu a luat u parte activa la tóte

*) N'avem cauza d'a fi mai putienu superbi pe numele „daci“ ca pe celu „romanu.“ Red.